

Aleksander K. OLECH

Akademia Sztuki Wojennej

DZIAŁALNOŚĆ UNHCR W AFRYCE I NA BLISKIM WSCHODZIE

Abstrakt:

Jednym z czynników destabilizujących międzynarodowy ład ekonomiczny i społeczny jest niekontrolowana migracja. Przemieszczanie się ludność między krajami, które nie jest uregulowane prawnie i organizacyjnie, prowadzi do sytuacji zagrażających bezpieczeństwu. Konflikty w Afryce i na Bliskim Wschodzie, doprowadziły do rekordowo wysokiej liczby osób opuszczających swoje miejsca zamieszkania. W ich wyniku aż 65,6 milionów osób zostało zmuszonych do przesiedlenia. W celu ochrony ludności został powołany United Nations High Commissioner for Refugees (Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców), który jest upoważniony do kierowania i koordynowania międzynarodowych działań na rzecz światowej ochrony uchodźców oraz rozwiązywania ich problemów. Działa on głównie w Afryce, gdzie problem z migracją istnieje od lat 60-tych XX wieku, kiedy to wiele państw uzyskiwało swoją niepodległość. Spory terytorialne, międzyplemienne, oraz autorytarna władza prowadziły do przemieszczania się ludności wewnątrz kontynentu. Państwa przyjmujące, takie jak Kenia, Etiopia, czy Uganda, nie były w stanie zapewnić wystarczających warunków dla uchodźców, dlatego też we współpracy z UNHCR, utworzono specjalne obozy dla osób przybywających. Obecnie są to quasi miasta, które poprzez wsparcie Organizacji Narodów Zjednoczonych i rządów państw, dają schronienie uchodźcom. Liczba miejsc w obozach nie jest nieograniczona, co powoduje coraz większe nasilenie migracji z Afryki do Europy.

Słowa kluczowe: migracja, Afryka, UNHCR, obóz, konflikt.

Uchodźstwo – skala problemu

Problem uchodźców istnieje od zarania dziejów, podobnie jak wojny. Po każdej wojnie swoje miejsca pochodzenia porzuciły kolejne grupy, zmuszone szukać nowego schronienia. Afryka od 17 wieku pozostaje regionem zapalnym, gdzie oprócz rywalizacji wewnętrznej między plemionami oraz grupami, poszczególne kraje walczyły o niepodległość z europejskimi kolonizatorami. Współcześnie organizacje międzynarodowe szukają rozwiązań, które pozwolą

ochronić jak najwięcej ludzkich istnień, przy jednoczesnym zachowaniu proporcji uchodźców w danym kraju. Jeśli wszyscy uciekną do jednego obozu, nie sposób będzie zapewnić im warunków do życia.

Ochrona uchodźców jest obecnie priorytetem dla organów międzynarodowych. Niekontrolowany napływ kilku milionów migrantów z Afryki do Europy, stanowi obecnie największe zagrożenie dla bezpieczeństwa. Współpraca w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych jest kluczowa przy zapewnieniu podstawowych warunków egzystencji dla uchodźców. Postępujące konflikty na Czarnym Łądzie od 1950 roku, spowodowały, że liczba osób opuszczających swoje ojczyzny przekroczyła 20 milionów rocznie. Niekontrolowana migracja stanowi zagrożenie dla innych państw, przez co niezbędna jest interwencja organizacji międzynarodowych, takich jak: Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR), Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) oraz Unia Europejska (UE). Współpraca oraz ciągły nadzór są jedynym gwarantem dla utrzymania uchodźców w Afryce, poprzez zapewnienie im podstawowych warunków do życia. Organizacja Narodów Zjednoczonych powołała urząd Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców - United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), w celu ochrony uchodźców i rozwiązywania ich problemów na całym świecie. Głównym zadaniem jest pomoc azyłowa oraz wspieranie powrotów do krajów.

W ciągu ostatnich dwudziestu lat globalna populacja osób przymusowo przesiedlonych prawie dwukrotnie wzrosła, z 33,9 milionów osób w 1997 roku do około 70 milionów w styczniu 2018 r. Przyczyna wzrostu liczby uchodźców to przede wszystkim eskalacja konfliktu w Syrii w latach 2012-2015, a ponadto w Iraku i Jemenie, a także w Afryce Subsaharyjskiej, w tym w Burundi, Republice Środkowoafrykańskiej, Demokratycznej Republice Kongo, Sudanie Południowym i Sudanie. Pogłębienie problemu uchodźców w ostatnich latach doprowadziło do znacznego zwiększenia liczby przesiedleń: z około 1 na 160 osób w 2007 roku do 1 na 113 osób w 2017 roku. Spośród uchodźców porzucających swój kraj w latach 2016/17 ponad połowa pochodzi z trzech państw: Syrii, Afganistanu i Sudanu Południowego (Global trends... 2017).

Skala przemieszczeń ludności wymuszonych konfliktami zbrojnymi, była rekordowo wysoka w 2016 roku, kiedy aż 65,6 milionów osób zostało zmuszonych do przesiedlenia. Rok wcześniej było to 65,3 milionów, a w 2014 roku 59,5 milionów. Według bieżących statystyki UNHCR obecnie na świecie jest zarejestrowanych 17 187 488,¹ podczas gdy prawie dekadę wcześniej, w roku 2008, było to 13 740 330 osób (UNHCR global..., 2008).

¹ United Nations High Commissioner for Refugees, *The world in numbers*, http://popstats.unhcr.org/en/overview#_ga=2.248647617.772376957.1511952229-416215083.1511952229, dostęp: 10.11.2017.

UNHCR

W 1951 roku w Genewie uchwalono Konwencję dotyczącą statusu uchodźców (weszła w życie dnia 22 kwietnia 1954 roku), następnie w 1967 roku w Nowym Jorku podpisano protokół, którego głównym założeniem było rozszerzenie postulatów konwencji na kraje pozaeuropejskie. Usunięto granice geograficzne i czasowe Konwencji z 1951 roku, która jako instrument po II wojnie światowej, była pierwotnie ograniczona do osób uciekających przed wydarzeniami, które miały miejsce przed 1 stycznia 1951 roku w Europie. Protokół z 1967 r. usunął te ograniczenia, a tym samym dał powszechny zasięg Konwencji. Do chwili obecnej 148 państw jest stronami umowy dotyczącej statusu uchodźców lub jej Protokołu z 1967 r. (Convention and... 2011). Polska przystąpiła do obu układów w 1991 roku, oferując schronienie zwolennikom upadających reżimów komunistycznych pochodzących z Grecji i Chile. Obecnie Polska współpracuje z UNHCR oraz Czerwonym Krzyżem w kierowaniu ruchem ludności ze wschodu (Kosowicz, 2007, s. 3-7).

UNHCR - United Nations High Commissioner for Refugees (Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców), jako organ Organizacji Narodów Zjednoczonych został ustanowiony 14 grudnia 1950 roku, na początku z 3-letnim mandatem. Jednakże z powodu konfliktów zbrojnych w wielu krajach, które były pokłosiem drugiej wojny światowej przedłużono jego działalność. Pierwsze z zadań były wykonywane w Europie, a w latach 60-tych, z powodu dekolonizacji, również w Afryce. Na przełomie lat 70-tych i 80-tych organizacja ta funkcjonowała także w Azji i Ameryce Południowej. Od 2000 roku UNHCR działa już tylko na terenach Afryki i Azji. Oba regiony wymagały i wciąż wymagają pomocy humanitarnej. Liczba osób zatrudnionych w momencie powstania organizacji to zaledwie 34 osoby, a obecnie ma w swoich szeregach około 8000 członków. Głównym zadaniem UNHCR jest ochrona uchodźców oraz udzielanie im pomocy (UNHCR in 2017..., 2017). Siedziba znajduje się w Genewie (Szwajcaria), a obecnie Wysokim Komisarzem jest Włoch Filippo Grandi, wybrany poprzez Zgromadzenie Ogólne ONZ 1 stycznia 2016 roku na pięcioletnią kadencję. Uprzednio z ramienia ONZ zajmował się on pomocą dla uchodźców palestyńskich.

UNHCR podlega Zgromadzeniu Ogólnemu ONZ oraz Radzie Gospodarczej i Społecznej ONZ (ECOSOC). Wysoki Komisarz ds. Uchodźców jest upoważniony przez ONZ do koordynowania międzynarodowych działań na rzecz światowej ochrony uchodźców oraz rozwiązywania ich problemów. Podstawowym celem UNHCR jest ochrona praw i dobrobytu uchodźców. Dwuletnie programy i budżet agendy zatwierdza Komitet Wykonawczy, aktualnie składający się z 85 członków. Programy i budżet prezentuje mianowany przez Zgromadzenie Ogólne ONZ Wysoki Komisarz NZ ds. Uchodźców. UNHCR prowadzi działalność w ponad 130 krajach, a najwięcej przedstawicieli pracuje w Afryce, która jednocześnie generuje największą liczbę uchodźców. Organizacja zajmuje się pomocą

Olech, A. K., 2018, Działalność UNHCR w Afryce I na Bliskim Wschodzie, Przegląd Geopolityczny, 24, s. 134-152.

kryzysową, która ratuje życie dostarczając schronienie, pokarm, czystą wodę, artykuły sanitarne oraz opiekę medyczną. Najważniejszym z działań jest rejestracja uchodźców oraz pomoc przy składaniu odpowiednich wniosków. UNHCR współpracuje z organizacjami międzynarodowymi przy zapewnianiu transportu, edukacji, pracy oraz budowanie infrastruktury. Prowadzi także działania lokalne i integracyjne.

W Polsce przedstawicielstwo działa od 1992 roku. Główna siedziba znajduje się w Warszawie. UNHCR funkcjonuje na podstawie umów między Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców, a Rządem Rzeczypospolitej Polskiej.²

W 2003 Zgromadzenie Ogólne ONZ zniosło konieczność przedłużania mandatu UNHCR na kolejne lata do czasu, aż problem uchodźców nie zostanie rozwiązany. United Nations High Commissioner for Refugees stara się zapewnić akceptowalne i zgodne z międzynarodowymi standardami warunki recepcyjne, w tym zakwaterowanie i opiekę zdrowotną dla nowych uchodźców. Wraz z Protokołem dotyczącym statusu uchodźców z 1967 roku, Konwencja z 1951 roku zainspirowała także utworzenie takich ważnych regionalnych instrumentów ochrony uchodźców jak: Konwencja Unii Afrykańskiej z 1969 roku oraz Deklaracja z Kartaginy z 1984 roku, dotycząca uchodźców w państwach Ameryki Łacińskiej. UNHCR otrzymał dwie Pokojowe Nagrody Nobla, w 1954 oraz 1981 roku.

Konwencja z 1951 r. Dotycząca statusu uchodźców, potwierdzona przez Komitet Wykonawczy UNHCR, zachęca państwa-sygnatariuszy do współpracy w znalezieniu trwałych rozwiązań dla uchodźców. Oznacza to, że UNHCR oraz państwa zrzeszone, są kluczowymi podmiotami zapewniającymi ochronę i trwale rozwiązanie problemu. Kompleksowe działania mają wymiary prawne, gospodarcze, kulturowe, polityczne i obywatelskie oraz muszą zostać uwzględnione w taki sposób, aby uchodźca, osoba wewnętrznie przesiedlona lub bezpaństwowiec, mogła korzystać z tych samych praw co obywatel. UNHCR ma na celu poprawę korzystania z praw dla całej ludności przemieszczającej, stopniowo zmierzając do kompleksowych i trwałych rozwiązań. Kompleksowe działania wymagają czasu i angażują wiele organizacji międzynarodowych. Komisarz działający z ramienia ONZ opracował wieloletnie strategie dla osiągnięcia długoterminowych celów. Bez bezpiecznego środowiska administracyjnego oraz prawnego, dążenie do formalnych i poprawnych rozwiązań dla uchodźców, nie może zostać osiągnięte.

W Afryce 21,3 miliona osób to uchodźcy. Około 18,1 milionów pod mandatem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców oraz 3,2 miliona zarejestrowanych przez Agendę Narodów

² United Nations High Commissioner for Refugees, *Historia UNHCR - Globalna organizacja humanitarna o skromnych początkach*, <http://www.unhcr.org/pl/185-plo-nashistoria-unhcr-html.html>, dostęp: 25.11.2017.

Zjednoczonych dla Pomocy Uchodźcom Palestyńskim na Bliskim Wschodzie (UNRWA). Dla porównania w 2011 roku było to tylko 10,4 milionów osób (Kenya.... 2016, s. 13-14).

Jeśli chodzi o całość potrzebnych pieniędzy na działalność UNHCR w 2016 roku, to instytucja uzyskała 162,3 mln dolarów, a kwota potrzebna dla zapewnienia odpowiednich warunków uchodźcom to 337 mln dolarów. Brakująca suma to aż 174,7 mln dolarów. Według danych na zapewnienie odpowiednich warunków w 2017 roku potrzebne jest 314 milionów dolarów, a obecnie zebrano (dane z 13.11.2017 roku) 87,6 milionów. Największe dotacje pochodziły od Stanów Zjednoczonych (39,4 mln). Unia Europejska przekazała 5,86 mln dolarów.³

Uchodźcy w 2017 (2015) roku

Dzisiejszy kryzys uchodźczy stanowi poważne wyzwanie dla porządku międzynarodowego. Podczas gdy wiele uwagi międzynarodowej skupiało się na uchodźcach przybywających do Europy, w Afryce oraz na Bliskim Wschodzie nastąpił kolejny kryzys migracyjny. Nasilająca się przemoc w Południowym Sudanie, Afganistanie i Syrii oraz nowe konflikty w Nigerii, Etiopii, Somalii oraz Kenii, zmusiły tysiące kobiet, mężczyzn i dzieci do opuszczenia swoich domów. Oczekuje się, że niestabilność w tych regionach utrzyma się w 2018 roku, w związku z czym przesiedlenia przez granicę państw będą kontynuowane.

Problem uchodźców w 2017 roku uległ eskalacji w porównaniu do danych z 2015 roku. Widać ciągle wzrost ilości osób opuszczających swoje ojczyzny, zwłaszcza w Afryce oraz na Bliskim Wschodzie. Na podstawie cytowanych wyżej dokumentów UNHCR, poniżej zestawiono państwa, które przyjęły największą liczbę uchodźców w roku 2017 (w nawiasie podano analogiczne dane za rok 2015):

- Turcja – 2,9 mln (2,5mln);
- Pakistan – 1,4 mln (1,6 mln);
- Liban - 1 mln (1,1 mln);
- Iran – 979,4 tys. (979,4 tys.);
- Uganda – 940,8 tys. (490 tys.);
- Etiopia – 791,6 tys. (736 tys.);
- Jordania – 685 tys. (664 tys.);
- Kenia – 451 tys. (510 tys.).

Aż 55% uchodźców, którzy opuścili swój kraj w 2016 roku pochodziło z 3 państw: Syria (5,5 mln), Afganistan (2,5 mln), Sudan Południowy (1,4 mln). W

³ United Nations High Commissioner for Refugees, *West Africa 2017 funding update as of 13 November 2017*, <https://data2.unhcr.org/fr/documents/download/60823>, dostęp: 20.11.2017.

Olech, A. K., 2018, Działalność UNHCR w Afryce i na Bliskim Wschodzie, Przegląd Geopolityczny, 24, s. 134-152.

2015 roku również dominowały dwa kraje: Syria (4,9 mln), Afganistan (2,7 mln) oraz Somalia (1,1 mln).⁴

Według danych UNHCR na dzień 16 listopada 2017 roku, poza Syrią pozostawało 5 379 644 uchodźców. Najwięcej z nich wyjechało do Turcji (3 320 814), Libanu (1 001 051), Jordanii (655 056) oraz Iraku (246 592). Potrzebne fundusze na 2017 rok, aby zapewnić im podstawowe warunki to 4 633 mln dolarów, a uzyskana dotychczas kwota to 2 359 mln (49% wymaganej sumy). Między kwietniem 2011 roku, a wrześniem 2017 roku, aplikacje o azyl w Europie (aż 64% dotyczyło Niemiec i Szwecji) złożyło 987 571 osób.⁵

Państwa przyjmujące uchodźców otrzymują wsparcie od United Nations High Commissioner for Refugees w postaci dofinansowań, edukacji, maszyn rolniczych, czy środków sanitarnych. Tylko w ciągu 2016 roku przybyło w Afryce 728 500 uchodźców. Istotnym był wybuch przemocy w Burundi, który zmusił do ucieczki z kraju aż 221 600 osób. W konsekwencji blisko 123 400 osób udało się m.in. do Tanzanii, co spowodowało iż utworzyły się tam kolejne obozy. Problem pojawił się również w Sudanie Południowym z którego uciekło 162 tys. osób (Kenya..., 2016).

Uchodźcy z poszczególnych państw Afryki w 2017 roku

Pojawiające się konflikty w poszczególnych krajach Afryki powodują coraz częstsze i liczniejsze migracje. Uchodźcy uciekając przed zagrożeniami pokonują dziesiątki kilometrów, zazwyczaj nielegalnie przekraczając granice i szukają schronienia w obozach UNHCR.

Konflikt w Sudanie Południowym spowodował, że aż 3,3 miliona osób musiało opuścić swoje domy. Oznacza to, że jedna na cztery osoby zmieniła miejsce zamieszkania. 1,4 miliona przeniosło się do państwa sąsiednich: Etiopii, Ugandy, Kenii i Demokratycznej Republiki Konga. Ze względu na wciąż trwającą wojnę, ataki na delegatów ONZ, gwałty, zamieszki oraz wcielanie dzieci do armii, Sudańczycy Południowi nie mogą wrócić do kraju (Global trends... 2017, s. 31).

Łączna liczba uchodźców z Sudanu Południowego w dniu 24.11.2017 to 2 006 259 osób. Oczekujących na rejestrację i szukających azylu jest 116 976. Łącznie z Sudanu Południowego pochodzi 2 123 235 osób. Najwięcej przeniosło się do Ugandy (1 035 326), Sudanu (425 707) oraz Etiopii (356 956). Tylko w 2017 roku Sudan Południowy opuściło 641 911 osób. W 2016 roku było to 761 550 osób. 63% populacji uchodźców z Sudanu Południowego to dzieci (w wieku poniżej 18 lat). Według prognoz, Sudan Południowy do stycznia 2018 roku, opuści łącznie 2 130 500 osób. Do obecnych w Ugandzie dołączy dodatkowo 172 719 Sudańczyków, w Sudanie nastąpi wzrost ich liczby do 477

⁴ United Nations High Commissioner for Refugees, *Home publications statistiques*, <http://www.unhcr.org/dach/ch-fr/publications/statistiques>, dostęp: 05.09.2017.

⁵ United Nations High Commissioner for Refugees, *Syria regional refugee response*, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>, dostęp: 24.11.2017.

Olech, A. K., 2018, Działalność UNHCR w Afryce I na Bliskim Wschodzie, Przegląd Geopolityczny, 24, s. 134-152.

000, w Kenii do 108 000, w Etiopii do 405 000, w Demokratycznej Republice Konga do 105 000, a w Republice Środkowoafrykańskiej do 10 500. Łączna kwota jaka jest potrzebna dla tych 6 państw, aby udzielić wystarczającej pomocy to 1 383 mln dol. (South Sudan... 2017, s. 6-8).

Uchodźcy z Demokratycznej Republiki Konga w liczbie 473 376 (dane z czerwca 2017 roku) udali się w głównej mierze do Ugandy (230 357), Rwandy (73 474), Tanzanii (62 505) oraz Burundi (61 427).⁶

Uchodźcy z Burundi (472 792) przenieśli się do Tanzanii (255 714), Rwandy (88 929), Demokratycznej Republiki Konga (44 859) oraz Ugandy (39 289). Przewiduje się, że w styczniu 2018 roku populacja uchodźców wzrośnie do 534 000. Potrzebna kwota na ich utrzymanie to 355 mln dolarów, a dotychczas ubierano 74 mln.⁷

Według UNHCR poza Mozambikiem w lipcu 2017 roku pozostawało 9 642 uchodźców. 6 569 przeniosło się do Zimbabwe i 3 073 do Malawi. Będą oni transferowani do obozu Tongogara w Zimbabwe.⁸

Uchodźcy z Somalii (870 895 osób), wyemigrowali do Kenii (313 255), Jemenu (256 169), Etiopii (249 903), Ugandy (36 245), Dżibuti (13 077) oraz Erytrei (2 246). Najgorsza sytuacja była w lipcu 2013 roku, gdy kraj opuściło 1 015 502 osób. Od stycznia do czerwca 2017 r. 28 757 somalijskich uchodźców z Kenii zostało dobrowolnie repatriowanych do Somalii przez UNHCR, w ramach programu powrotnego.⁹

Z Republiki Środkowoafrykańskiej pochodzi 538 432 uchodźców, a najwięcej wyemigrowało do Kamerunu (241 354), Demokratycznej Republiki Konga (167 353) i Czadu (75 635). Ilość i tak uległa pomniejszeniu, gdyż we wrześniu 2015 roku liczba uchodźców była równa 690 560.

Kraje Afryki Zachodniej pozostają w nieustabilizowanej sytuacji migracyjnej. Wpływ ma na to sytuacja polityczna – zagrożenia dla demokracji, zamachy terrorystyczne oraz przemyt narkotyków i broni. Uchodźcy pod jurysdykcją UNHCR pochodzący z Mali w 2017 roku (133 316 osób), udali się do Nigru (57 405), Mauretanii (51 828) oraz Burkina Faso (24 083). Łączne koszty potrzebne na ich utrzymanie to prawie 90 mln dolarów. W dniu 28 stopada 2017 roku, uzyskana kwota wynosiła 23,7 mln. Największe kwoty

⁶ United Nations High Commissioner for Refugees, *DRC regional refugee response*, <http://data.unhcr.org/drc/regional.php>, dostęp: 23.11.2017.

⁷ United Nations High Commissioner for Refugees, *Refugees from Burundi: breakdown by location*, <http://data2.unhcr.org/fr/situations/burundi>, dostęp: 23.11.2017.

⁸ United Nations High Commissioner for Refugees, *Total persons of concern from Mozambique*, <http://data2.unhcr.org/fr/situations/mozambique>, dostęp: 23.11.2017.

⁹ United Nations High Commissioner for Refugees, *Refugees from Somalia*, <https://data2.unhcr.org/en/situations/horn?id=22&country=110®ion=3>, dostęp: 23.11.2017.

Olech, A. K., 2018, Działalność UNHCR w Afryce I na Bliskim Wschodzie, Przegląd Geopolityczny, 24, s. 134-152.

pochodziły od Stanów Zjednoczonych (7,8 mln), Japonii (4,8) oraz Niemiec (3,3).¹⁰

Uchodźcy z Wybrzeża Kości Słoniowej w 2017 roku udali się do Liberii (11 949), Ghany (6 656), Gwinei (4 577) oraz Togo (2 092). Od 2011 roku łącznie przesiedliło się 68 tys. osób.¹¹

Nigerię w 2017 roku opuściło 208 089 osób, z czego 108 470 udało się do Nigru, 90 428 do Kamerunu (88 672 nigeryjskich uchodźców znajduje się w Basenie Jeziora Czad przesiedlonych przez kryzys wywołany przez organizację terrorystyczną Boko Haram stacjonującą w Nigerii) oraz 9 191 do Czadu. Nigeria potrzebowała w 2017 roku 179,5 milionów dolarów na utrzymanie uchodźców, a uzyskała kwotę o 127,4 miliony niższą. Najwyższe dofinansowania pochodziły od Stanów Zjednoczonych (13,4 mln) oraz Unii Europejskiej (6,9 mln). Łącznie w region Jeziora Czad, które jest położone na granicy Czadu i Kamerunu, od 2014 roku przeniosło się 2 254 957 osób.¹²

Także w Gwinei Bissau znajdują się uchodźcy pod protekcją UNHCR. Jest ich obecnie (dane z kwietnia 2017) 9 327, z czego aż 8 374 pochodzi z Senegalu. Program oraz strategia ochrony koncentrują się na opracowaniu lokalnego pakietu integracyjnego na rzecz naturalizacji uchodźców pragnących nabyć obywatelstwo Gwinei Bissau i zamieszkać na jej terenach (UNHCR in Guinea... 2017, s. 1-3).

Problem uchodźstwa obejmuje współcześnie już cały kontynent, destabilizując go i wpływa na Europę i Bliski Wschód. Do 2015 roku na migrację była narażona Afryka środkowa i północna. Obecnie coraz więcej ludności ucieka z Afryki południowej i środkowej na zachód kontynentu. Według specjalistów Organizacji Narodów Zjednoczonych do 2020 roku, działalność UNHCR będzie prowadzona w każdym z państw Afryki.

Obozy UNHCR

Od 1972 roku, kiedy utworzono w Afryce pierwszy obóz UNHCR, liczba uchodźców wzrasta, osiągając w 2017 roku rekordową liczbę ponad 20 milionów osób. Mimo braku wystarczających warunków socjalnych, długich pieszych podróży oraz zmagania o żywność, obozy UNHCR są jedynym dostępnym domem dla tych ludzi.

Obozy w Afryce goszczą średnio od 30 do 100 tysięcy uchodźców. Ich pochodzenie różni się w zależności od położenia geograficznego kraju. Migranci nie wybierają konkretnych państw, a szukają najbliższego schronienia. W

¹⁰ United Nations High Commissioner for Refugees, *Tendances des réfugiés maliens depuis 2012*, <http://data2.unhcr.org/fr/situations/malisituation>, dostęp: 21.11.2017.

¹¹ United Nations High Commissioner for Refugees, *Côte d'Ivoire Portail de partage de l'information*, <http://data2.unhcr.org/fr/situations/ivorianreturnee>, dostęp: 21.11.2017.

¹² United Nations High Commissioner for Refugees, *Nigeria situation 2017 funding update as of 28 November 2017*, <https://data2.unhcr.org/fr/documents/download/60938>, dostęp: 22.11.2017.

Olech, A. K., 2018, Działalność UNHCR w Afryce I na Bliskim Wschodzie, Przegląd Geopolityczny, 24, s. 134-152.

większości przypadków w obozach przeważa jedna z nacji, która z powodu konfliktu we własnym kraju, opuszcza go, przemieszczając się do najbliższej położonego bezpiecznego miejsca. Do pracy w Afryce jest obecnie oddelegowanych 7 394 pracowników UNHCR. Prowadzą oni 42 krajowe biura oraz 4 ośrodki regionalne (UNHCR in..., 2017, s. 1-2).

Kenia

W zależności od warunków i umów z rządem państwa przyjmującego, które wydaje zezwolenie na założenie obozu, przy jednoczesnym ustaleniu jego potencjalnej wielkości, obozy nie różnią się wiele od siebie. W każdym z nich istnieje centrum tranzytowe dla tymczasowego pobytu nowo przybyłych, oczekujących na rejestrację lub oczekujących na relokację. Przykładowy obóz Ifo w Kenii zajmuje obszar 12,3 km². W większości jego mieszkańcami są Somalijczycy. Podstawowa działka określana jako gospodarstwo domowe ma wielkość 12m x 15m. Każdy z obozów wybiera przewodniczących, których w Ifo jest dwóch, a wywodzą się oni z 16 liderów, którzy nadzorują 202 liderów bloków (nadzorują oni kilka gospodarstw domowych w jednym z dystryktów). Ze względu na silne tradycje kulturowe większość decyzji podejmowanych jest przez mężczyzn bez konsultacji z kobietami. Jak widać mamy silnie ugruntowaną hierarchizację, nawet w punkcie oficjalnie nadzorowanym przez Organizację Narodów Zjednoczonych.

Ifo posiada 6 punktów zdrowia (połowe szpitale), a na każdy z nich przypada 10 000 pacjentów. Tylko jeden z nich oferuje usługi chirurgiczne. Zwykle przychodnie są przepelnione, a lekarze mają mało czasu na obsługę pacjenta, co ma negatywny wpływ na jakość świadczonych usług. Sukcesem obozowej służby zdrowia jest to, że 100% kobiet w ciąży biorących udział w opiece przedporodowej, jest dobrowolnie testowanych na obecność wirusa HIV. Obóz ma siedem studni, a średnia dostępu do wody to 21,2 litra na dzień dla osoby (odpowiada to światowym standardom). Jest 21 704 łazienek, które dają średnią 6 osób na toaletę (globalny standard to do 20 osób). Aby przeciwdziałać degradacji środowiska oraz niszczeniu obszarów naturalnych spowodowanych przeludnieniem, ustanowiono "Green belts", które zajmują powierzchnię 4,12 km². W obozie znajduje się osiem szkół podstawowych, dwie szkoły średnie, centrum nauki czytania i pisania dla dorosłych oraz jedno centrum młodzieżowe. Wskaźnik przyjęć do szkół podstawowych wynosi 37% (63% dla chłopców), a wskaźnik przyjęć do szkół średnich wynosi 23,4% (76,6% chłopców). Głównym wyzwaniem dla pracowników UNHCR są wysokie wskaźniki rezygnacji z edukacji z powodu braku materiałów dydaktycznych i szkolnych, trudności w zakupie mundurków oraz brak wykwalifikowanych nauczycieli (Ifo camp..., 2015).

W obozie Ifo zarejestrowano różne incydenty związane z bezpieczeństwem, z których część była umotywowana politycznie. Obejmowały one ataki IED (improvizowane ładunki wybuchowe), granaty, zabójstwa oraz

Olech, A. K., 2018, Działalność UNHCR w Afryce I na Bliskim Wschodzie, Przegąd Geopolityczny, 24, s. 134-152.

przypadki bandytyzmu i rabunku. Istotą tych zagrożeń jest to, że w każdym z obozów UNHCR zanotowano incydenty zagrażające bezpieczeństwu. Zazwyczaj są to konflikty narodowościowe (w Ifo między Somalijczykami i Etiopczykami) lub z miejscową ludnością, kiedy migranci opuszczają obóz kierując się do wiosek i miast. Wszelkie negatywne sytuacje powodują, że państwa przyjmujące zamykają się na współpracę z UNHCR, odmawiając przyjmowania nowych uchodźców.

Obozy dla uchodźców w Kenii charakteryzują się surowymi warunkami życia, ograniczonymi możliwościami prowadzenia działalności gospodarczej, niepewnymi warunkami środowiskowymi, a przede wszystkim położone są w odległych, suchych rejonach, gdzie uchodźcy i lokalna ludność konkurują, np. o deficytowe zasoby wody lub opału. Najsłynniejszy obóz dla uchodźców w Dadaab znajduje się w północno-wschodniej Kenii, około 470 km od Nairobi i 100 km od granicy z Somalią. Region otaczający Dadaab jest pustynią o rzadkiej roślinności i nie ma wód powierzchniowych. Na Dadaab Refugee Camp składają się obozy: Dagahaley, Ifo i Hagadera (powstałe na przełomie 1991/1992 roku, po napływie uchodźców somalijskich uciekających z powodu wojny domowej), Ifo 2 utworzony w 2007 roku oraz obóz Kambioos założony i oddany do użytku w 2011 roku (Fernandez, Kisingu, Wanambwa 2014, s. 12).

Dla wielu tysięcy uchodźców zamieszkujących Dadaab w północno-wschodniej Kenii, przejście z jednego kryzysu humanitarnego do drugiego, nie jest niczym nowym. Dadaab składa się z pięciu campów i obecnie (dane z 28.02.2017r.) zamieszkuje go łącznie około 260 923 uchodźców. Do stycznia 2017 roku był największym kompleksem dla uchodźców na świecie. Trzy czwarte ludności to dzieci poniżej 12 roku życia, kobiety i osoby starsze. Mimo ponad dwudziestu lat istnienia, tutejsza ludność nadal walczy o przetrwanie oraz żyje wśród skutków przedłużającej się sytuacji krytycznej. Przeważająca część to Somalijczycy, którzy uciekli ze swojego kraju z powodu zagrożenia wojną domową oraz prześladowaniami (Dadaab... 2017, s. 1-2).

Trójstronna umowa między rządami Kenii, Somalii i UNHCR, podpisana w Nairobi 10 listopada 2013 roku, przedstawiała praktyczne i prawne procedury dotyczące dobrowolnego powrotu setek tysięcy uchodźców z Kenii do Somalii. Niestety procedura nie sprawdza się tak jak powinna i rządy państw oraz UNHCR, nie są w stanie zapewnić bezpieczeństwa ani uchodźcom żyjącym w Kenii, ani tym, którzy powracają do Somalii (Fernandez, op.cit., s. 12-13).

Istotnym jest też, że w kompleksie obozów Dadaab UNHCR chce przeprowadzić weryfikacje wszystkich uchodźców. Kenijski rząd podkreślił, że kluczowym jest aby zaktualizować ilość osób oraz zweryfikować zapotrzebowanie na pomoc i opiekę humanitarną. Spis migrantów ma objąć odciski palców i pobranie obrazu siatkówki. Rząd chce też zdecydować o przeniesieniach do innych obozów w celu poprawy warunków bytowych (Kenya..., op.cit. s. 11-12). Coraz częściej pojawiają się informacje, że w obozie przebywają terroryści, na co uwagę zwrócił w oficjalnym raporcie rząd Kenii, a

Olech, A. K., 2018, Działalność UNHCR w Afryce I na Bliskim Wschodzie, Przegląd Geopolityczny, 24, s. 134-152.

swoje śledztwa prowadzą dziennikarze ukazując w mediach coraz więcej zagrożeń dla bezpieczeństwa obywateli (Projected global..., 2016, s. 25).

Kolejnym dużym obozem w Kenii jest Kakuma, której populacja uchodźców jest równa 147 324 (w 2015 roku było to 184 550). Znajduje się ona w północno-zachodniej Kenii i utworzono go w 1992 roku. Obóz jest zarządzany przez Kenijski Departament Spraw Uchodźczych i UNHCR.¹³ Jest to obecnie dom dla 77 750 Południowych Sudańczyków, 36 543 Somalijczyków, 9900 mieszkańców DRK oraz 9348 Sudańczyków. Większość uchodźców została wypędzona z ich ojczyzn ze względu na trwające wojny domowe. Łącznie w obozie są migranci z blisko 20 różnych państw (Kakuma..., 2017). W 2017 roku do obozu przybyło 22 131 osób (w 2016 roku było to 26 604), w tym 15 986 z Sudanu Południowego.

W 2015 roku na obóz Kakuma przeznaczono 64,6 milionów dolarów. W roku 2016 udało się pozyskać tylko 31,6 mln dolarów, z czego 19,2 mln pochodziło z funduszu UNHCR, a 12,4 mln od partnerów organizacji. Pieniądze są przeznaczone m.in. na edukację, schronienia, potrzeby domowe, bezpieczeństwo, wodę i energię (Kenya..., op.cit., s. 47). Obóz podzielony jest na 4 sekcje: Kakuma I (mieszane narodowości), Kakuma II (przeważnie Somalijczycy), Kakuma III (mieszane narodowości) i Kakuma IV (głównie osoby pochodzące z Somalii oraz z Darfuru w Sudanie). Obóz wciąż się rozrasta, a w 2009 roku przeniesiono tutaj 15 000 osób z Dadaab. Obecnie najważniejsze problemy w Kakuma to deficyt terenów dla nowych uchodźców - przyjezdni są często odsyłani, gdyż chcą rejestrować całą rodzinę. Znaczna ilość mieszkańców odczuwa również utrudniony dostęp do wody i edukacji. Ponadto, duże zróżnicowanie etniczne mieszkańców obozu utrudnia zrozumienie i prowadzi do konfliktów (szkoły prowadzą w tej sytuacji naukę angielskiego).

Drugim co do wielkości obozem w Kenii jest Hagadera, który również powstał w 1992 roku. Należy on do kompleksu Dadaab. Jest to obecnie przystań dla ponad 106 765 uchodźców. Aż 95% mieszkańców pochodzi z Somalii. Obóz w ciągu 25 lat istnienia przekształcił się w prawdziwe miasto. Istnieją podziały na dystrykty oraz dzielnice. Ze względu na przepelnienie i przesuwanie się granice, postanowiono kolejne przybywające grupy kierować do obozu Kambioos.¹⁴

Kambioos jest najnowszym z pięciu obozów Dadaab. Osada została założona w sierpniu 2011 roku i oficjalnie uznana przez rząd Kenii w styczniu 2013 roku. Obóz był pierwotnie planowany na 100 000 mieszkańców. Jego zadaniem jest przejmowanie uchodźców z innych przepelnionych obozowisk. Obecnie przebywa tam 4423 osób. W 2015 roku mieszkało w nim 20 480 uchodźców, w tym 20 196 Somalijczyków (Kambioos..., 2015).

¹³ United Nations High Commissioner for Refugees, *Inside the World's 10 Largest Refugee Camps*, <https://storymaps.esri.com/stories/2016/refugee-camps>, dostęp: 30.10.2017.

¹⁴ United Nations High Commissioner for Refugees, *Inside the World's 10 Largest Refugee Camps*, <https://storymaps.esri.com/stories/2016/refugee-camps>, dostęp: 30.04.2017.

Olech, A. K., 2018, Działalność UNHCR w Afryce I na Bliskim Wschodzie, Przegląd Geopolityczny, 24, s. 134-152.

Trzecim co do wielkości na świecie jest Dagahaley - również w kompleksie Dadaab – który założony został w 1992 roku. Obecnie jest w nim 72 044 uchodźców. Jest to jeden z obozów, który ze względu na powtarzające się akty przemocy i agresji, może zostać zamknięty. Problem trwa od 2011 roku, kiedy to rozpoczęły się starcia z obywatelami Kenii, gdyż uchodźcy wychodzą poza granice obozu. Rząd kenijski zagroził, że jeśli sytuacja się nie poprawi, obóz zostanie zamknięty. W lutym 2014 roku mieszkało tam aż 117 010 osób. W 2013 roku w obozie odbyło się aż 216 597 konsultacji medycznych, 8 632 hospitalizacji i przeprowadzono 10 827 badań psychologicznych (Dagahaley..., 2015).

Czwarte miejsce zajmuje najstarszy ze wszystkich obozów z kompleksu Dadaab, przedstawiony wyżej Ifo. Jest on przepelniony, a dziewięć dystryktów, które posiada już od dawna nie są w stanie nikogo nowego przyjąć. Duża część campu znajduje się w strefach zagrożonych powodzią. Aby odciążać ten obiekt, utworzono Ifo 2. Obóz ten został utworzony w lipcu 2011 roku i jest najnowszym obozem dla uchodźców w kompleksie Dadaab. Dzieli się na dwa podobozy Ifo 2 East i Ifo 2 West, obejmujące 18 sekcji. Średnia wielkość działki na gospodarstwo domowe to 12m x 15m w Ifo 2 East i 10m x 12m w Ifo 2 West. Obecnie mieszka w nim 31 847 uchodźców. W 2015 roku było 51 436 uchodźców (49 961 pochodziło z Somalii) (Dadaab..., 2017, s. 1).

Aktualnie w Kenii (dane z 31 października 2017 roku) przebywa 489 239 uchodźców, z czego 238 617 w kompleksie Dadaab, 185 993 w Kakuma oraz 64 629 w Nairobi. Jeszcze do końca 2016 roku istniał obóz Alinjukur, który w momencie największego nasilenia w 2013 roku przyjmował 135 855 osób. Obecnie przebywa tam 14 uchodźców (dane z 31 sierpnia 2017). Do swoich państw z kenijskich obozów w 2017 roku powróciło 34 057 osób (Statistical..., 2017, s. 10.). Uchodźcy pochodzą w zdecydowanej większości z Somalii (286 568), Sudanu Południowego (111 040), Demokratycznej Republiki Konga (35 202), Etiopii (27 828), Burundi (12 564) oraz Sudanu (9 925). 78% mieszkańców wszystkich obozów na terenie Kenii to kobiety i dzieci. Apogeum jeśli chodzi o liczbę przybywających do Kenii, miało miejsce w 2015 roku. Łączna liczba uchodźców była równa 593 881, w tym 418 913 stanowili Somalijczycy. Liczba uchodźców w Kenii będzie stopniowo zmniejszana, ponieważ dochodzi do coraz częstszych starć z miejscową ludnością. Brak odpowiedniej reakcji może doprowadzić do kolejnych wojen domowych, tym razem między uchodźcami i obywatelami. Największe zagrożenie stanowią Somalijczycy, którzy regularnie opuszczają obóz i atakują mieszkańców. Obecnie trwa proces repatriacji, który ma odsyłać rocznie około 100 000 uchodźców somalijskich do ich kraju.

Zamachy terrorystyczne, które miały miejsce na terenie Kenii, w Garissa University College oraz atak terrorystyczny w Nairobi, spowodowały, że rząd kenijski dąży do zmniejszenia liczby uchodźców w kraju. Wspomniane zamachy były zorganizowane przez somalijskich islamistów z ugrupowania Asz-Szabab.

Ugrupowanie to liczy ponad 14 tys. bojowników, którzy walczą w somalijskiej wojnie domowej o przejęcie władzy, wprowadzenie prawa szariatu i ustanowienie kalifatu. Kenijski rząd poinformował również, że w obozie Dadaab znajdowali się przedstawiciele tej organizacji, a sympatyzuje ona z Al-Ka'ida. Obóz był już zamknięty w listopadzie 2016 roku, ale po interwencji ze strony Kenijskiej Komisji Praw Człowieka obóz utrzymano.

Jordania

Szósty na liście największych obozów w Afryce jest Zaatari w Jordanii, który powstał w lipcu 2012 roku. Do tej pory przez 5 lat w obozie mieszkało blisko 400 000 uchodźców. Większość z nich zasymilowała się ze społecznością lokalną i przeniosła się pod jurysdykcję organizacji jordańskich. Niektórzy podjęli trud i wrócili dobrowolnie do Syrii (Zataari..., 2016). Obecnie obóz jest domem dla około 78 922 uchodźców (w kwietniu 2013 roku mieszkało tam aż 202 993 osób), zamieszkałych w 12 dystryktach. Zlokalizowany jest 12 kilometrów od granicy z Syrią. Zajmuje powierzchnię 530 hektarów, a jego codzienne utrzymanie kosztuje 500 tys. dolarów. Finansowany jest przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ), organizacje partnerskie oraz rząd Jordanii (Ledwith 2014).

Na terytorium Jordanii znajdują się także kilkanaście innych obozów: Amman (185 tys.), Irbid (135 tys.), Zarqa (108 tys.), Balqa (19 tys.), Mabda (12 tys.), i Karak (8 tys.). Łączna liczba uchodźców w tym kraju w grudniu 2017 roku była równa 655 056.¹⁵

Etiopia

Etiopia w 2017 roku była szóstym państwem na świecie z największą ilością przyjętych uchodźców. Na jej terytorium prowadzonych jest aktualnie 8 obozów pod mandatem UNHCR: Gambella (397 tys.), Melkadida (215 tys.), Assosa (60 tys.), Shire (38 tys.), Jijiga (37 tys.), Afar (36 tys.), Addis Ababa (20 tys.), Borena (4 tys.). Łączna liczba uchodźców i szukających azylu na terenie Etiopii (dane z 30 września 2017) to 883,5 tys. W zdecydowanej większości są to przybywający z Sudanu Południowego (417 tys. - 47,2%), Somalijczycy (252 tys. - 28,6%) i Erytrejczycy (163 tys. - 18,5%). W 2017 roku do etiopskich obozów przyjechało 100 tys. nowych uchodźców. Potrzebny budżet na zapewnianie podstawowych warunków do życia na rok 2017 to 330 mln dolarów (kwota pozyskana: 260 mln). Średnia kwota na osobę dziennie to 1,02 dolara. Oprócz wydatków na jedzenie i transport, organizacja UNHCR inwestuje w edukację dla dzieci, opiekę medyczną, szczepionki, artykuły domowe, współpracę partnerską, wsparcie operacyjne i logistyczne dla pracowników oraz pomoc finansową dla powracających do swoich krajów (Ethiopia..., 2017).

¹⁵ United Nations High Commissioner for Refugees, *Jordan - total persons of concern*, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=107>, dostęp: 04.12.2017.

Rwanda

Rwanda przyjmuje obecnie 163 904 uchodźców. Większość z nich pochodzi z Burundi (88 469) oraz DR Kongo (74 933). Na terytorium Rwandy znajduje się 7 obozów UNHCR. Camp Gihembe (12,5 tys.) położony jest północy kraju i został założony w grudniu 1997 roku. Na jego terenie przebywają głównie obywatele Demokratycznej Republiki Kongo. Na wschodzie kraju znajdują się Nyabiheke Camp, (14,5 tys.) który założono w 2005 roku i przyjmuje w większości uchodźców z DR Kongo. Obóz Mahama (56 tys.) jest najnowszym obozem UNHCR w Rwandzie ale w zaledwie cztery miesiące od otwarcia stał się największym w kraju. Na południu Rwandy są dwa obozy: Kigeme Camp (20 tys.) utworzony w 2012, oraz Mugombwa (9 tys.) utworzony w 2014 roku. Na zachodzie kraju znajduje się Kiziba, który uruchomiono w 1996 roku, gdy rozpoczęła się wojna domowa w Demokratycznej Republice Kongo. Jest najstarszym istniejącym obozem dla uchodźców w Rwandzie. Obecnie przebywa w nim 17 tys. osób (Rwanda..., 2017).

Sudan Południowy

Kolejnym bardzo istotnym faktem jest to, że mimo ogromnej liczby uciekających z Sudanu Południowego, na jego terenach również prowadzone są obozy UNHCR. Najpopularniejszy jest Yida, który znajduje się w hrabstwie Pariang w północnej części kraju, tuż przy granicy z Sudanem (prowincja Kordofan Południowy). Sytuacja w nim nie jest stabilna, ani bezpieczna, dlatego UNHCR przestrzega przed korzystaniem z niego. Powstał on po konfliktach zbrojnych między Sudanem, a Sudanem Południowym. W 2015 roku przebywało tam około 70 tys. uchodźców, z czego obecnie pozostało 55 tys. osób.

W Sudanie Południowym jest prowadzonych jeszcze kilka innych, mniejszych obozów dla uchodźców. Największy w kraju jest Doro (57 tys.), następnie Yusuf Batil (43 tys.), Adjoung Thok (38 tys.), Kaya (24 tys.), Gendrassa oraz Pamir (po 17 tys.). Łączna ilość uchodźców na dzień 14 grudnia 2017 roku to 282 tys., z czego aż 92% stanowią Sudańczycy (59 084).¹⁶

Tanzania

Katumba to najstarszy z tanzańskich obozów UNHCR, powstały w 1972 roku. Utworzono go kiedy ludność z Burundi uciekała przed czystkami etnicznymi. Nie był to planowany obóz, a powstał samoistnie. W 2000 roku rząd Tanzanii zaoferował ponad 200 tysiącom uchodźców z Burundi wybór pomiędzy repatriacją i naturalizacją. Ponad trzy czwarte zdecydowało się zostać obywatelami Tanzanii. ONZ przyjęła działania Tanzanii jako pozytywny

¹⁶ United Nations High Commissioner for Refugees, *South Sudan Situation*, <http://data.unhcr.org/SouthSudan/country.php?id=251>, dostęp: 14.12.2017.

Olech, A. K., 2018, Działalność UNHCR w Afryce I na Bliskim Wschodzie, Przegląd Geopolityczny, 24, s. 134-152.

przykład współczucia i życzliwości, a także zachęciła inne kraje przyjmujące uchodźców do podążania za tym przykładem.¹⁷

Drugim obozem w Tanzanii, gdzie jest bardzo wielu uciekinierów z Burundi jest Nyarugusu. Został utworzony 16 listopada 1996 roku. Według najnowszych danych UNHCR, w Nyarugusu znajduje się obecnie około 150 tys. osób, z czego ok. 70 tys. to obywatele Burundi. W Tanzanii są jeszcze cztery duże obozy UNHCR: Nduta (127 tys.), Mtendeli (50 tys.), Ulyankulu oraz Mishamo, a łączna ilość uchodźców na terytorium tego kraju to: 320 tys. - stan na 31.08.2017, z czego 76% to kobiety i dzieci. W lipcu 2016 roku w zainteresowaniu UNHCR na terenie Tanzanii pozostawało 404 tys. osób, a w 2015 roku 253 tys. (Tanzania..., 2017; UNHCR factsheet..., 2016).

Uganda

W Ugandzie do sierpnia 2016 roku były 4 obozy UNHCR, w większości zamieszkałe przez uchodźców z Sudanu Południowego: Adjumani Camp w którym obecnie przebywa 210 tys. uchodźców, Rhino Camp (51 tys.), Kiryandongo (50 tys.) oraz Kampala (10 tys.). W 2017 roku doszło do przełomu jeśli chodzi o ilość emigrantów na terenie kraju. Oprócz prowadzonych dotychczas obozów, w sierpniu 2017 roku otworzono ośrodek Bidi Bidi. W ciągu pół roku stał się on największym obozem dla uchodźców na świecie. Obecnie w tej małej do niedawna wiosce na północy Ugandy mieszka 272 000 osób. Organizacja Narodów Zjednoczonych przewiduje, że do końca 2017 roku, w obozie Bidi Bidi, będzie 300 000 uchodźców. Obóz jest nieogrodzony, a ziemie do uprawy są ofiarowywane w formie darowizny przez obywateli. Polityka migracyjna Ugandy jest nastawiona na współpracę z uchodźcami w ramach rozwoju gospodarki i edukacji w kraju - m.in. pojawienie się szkół dla dzieci. Do Ugandy uciekło łącznie 1 031 tys. uchodźców z Sudanu Południowego,¹⁸ z czego 62% to dzieci.

Liban

W Libanie znajdują się 4 duże obozy dla uchodźców. Zarejestrowaną liczbę przez UNHCR stanowią Syryjczycy, których jest 998 tys. Mieszkają na terenach czterech obozów: Bekka (357 tys.), Beirut (267 tys.), North Lebanon (254 tys.) oraz South Lebanon (120 tys.). Łączna wymagana suma na ich utrzymanie w 2017 roku to 2 035 mln dolarów (pozyskano jedną trzecią tej kwoty).

¹⁷ United Nations High Commissioner for Refugees, *UNHCR welcomes Tanzania's decision to naturalize tens of thousands of Burundian refugees*, <http://www.unhcr.org/news/latest/2010/4/4bc833f16/unhcr-welcomes-tanzanias-decision-naturalize-tens-thousands-burundian-refugees.html>, dostęp: 10.12.2017.

¹⁸ United Nations High Commissioner for Refugees, *Refugees from South Sudan in Uganda*, <http://data.unhcr.org/SouthSudan/country.php?id=229>, dostęp: 16.12.2017.

Alternatywne sposoby podejścia do kwestii uchodźców

Niewystarczająca współpraca międzynarodowa w zakresie ochrony uchodźców nie pozwala określić liczby migrantów, którzy opuszczą swoje kraje, nie tylko na przestrzeni następnych dziesięciu lat, ale w ciągu najbliższego miesiąca. Trwające obecnie wojny domowe, konflikty plemion, obecność organizacji terrorystycznych, oraz przepelnienie obozów, będą prowadziły do kolejnych ruchów migracyjnych, także w stronę Europy. W przypadku braku wystarczających funduszy dla UNHCR oraz wsparcia państw przyjmujących uchodźców, kolejne fale imigrantów staną się przyczyną następnych konfliktów, generujących jeszcze większe przemieszczenia ludności.

Według działaczy UNHCR obozy powinny stanowić wyjątek i tymczasowy środek zaradczy na wymuszone przesiedlenia. Dostępne alternatywy są zróżnicowane i zależą od wielu czynników takich jak: kultura, prawodawstwo, czy polityka krajowa. Uchodźcy mogą mieszkać w otrzymanych mieszkaniach, na wyznaczonych terenach lub w ramach prywatnego hostingu. Dostępne alternatywy pozwolą uchodźcom skorzystać ze swoich praw i wolności, dokonywać wyborów mających wpływ na ich byt, żyć z godnością i niezależnością oraz decydować o powrocie do ojczyzny lub o asymilacji.

Jeśli zamieszkanie w obozie jest nieuniknione, mieszkańcy powinni mieć możliwość nawiązania relacji z obywatelami danego kraju, oraz otrzymać dostęp do użytkowania i rozwijania lokalnej gospodarki, infrastruktury i systemów świadczenia usług. Celem UNHCR jest zapewniać w przyszłości jedynie ograniczone wsparcie humanitarne. Organizacja ma świadomość, że osoby przesiedlone będą musiały w przyszłości wrócić do swoich państw lub radzić sobie z kolejnymi wyzwaniem ze względu na ograniczone środki do życia oferowane uchodźcom.¹⁹

Dnia 29 sierpnia 2017 roku w Paryżu, odbyło się spotkanie przywódców europejskich i rządów państw afrykańskich dotyczące migracji, azylu oraz kontroli granic w Afryce. Przywódcy europejscy chcieliby uporządkowania i kontroli przepływu ludności w tzw. "hot spot", czyli punktach granicznych które byłyby miejscem oczekiwania migrantów (np. na granicy czadu z Libią). Przedstawiciele Afryki są jednak przeciwko temu rozwiązaniu, gdyż już teraz na terytorium Czadu jest ponad 400 tysięcy osób oczekujących na azyl. Istotnym jest też fakt, że nie chcieliby oni, aby młodzi ludzie wyjeżdżali z Afryki i zasilali gospodarkę Europy, ale by pracowali w swoich krajach. Przedstawiciele z Afryki preferują rejestrowanie zmian w systemach UNHCR oraz współpracę ze Stanami Zjednoczonymi i Europą w celu unormowania statusu uchodźców.

¹⁹ United Nations High Commissioner for Refugees, *Alternatives to Camps*, <http://www.unhcr.org/alternatives-to-camps.html>, dostęp: 21.11.2017.

Podsumowanie

Problem uchodźców w Afryce istnieje od kilkudziesięciu lat. Mimo wysiłków ONZ i instytucji międzynarodowych (w tym organizacji charytatywnych), uchodźców wciąż przybywa. Uciekają z pochłoniętych wojnami regionów, często wiedząc, iż stracili szansę na powrót. Obozy UNHCR są dla nich jedyną szansą na przeżycie, ale jednocześnie przekleństwem. Według danych setki osób rodzi się i umiera w obozach dla uchodźców. Żyją w tzw. "camp city" (duże obozowiska, gdzie kwitnie handel) i nigdy ich nie opuszczają. Jedynym słusznym rozwiązaniem wydaje się współpraca państw w celu przyjęcia grup uchodźców i ich asymilacji. Obecnie największe ucieczki są z Sudanu i Somalii, ale jeśli w innych krajach dojdzie do wojen domowych, uchodźcy zaczną opuszczać kontynent w poszukiwaniu schronienia. Wtedy problem uchodźców z Afryki stanie się realny zarówno w Europie, na Bliskim Wschodzie i w Azji. Nikt nie będzie w stanie przyjąć milionów uchodźców z kilku afrykańskich państw. Konflikty wzniecane w odległych państwach zagrażają stabilności całych regionów. Współpraca państw Europy, Stanów Zjednoczonych oraz organizacji humanitarnych, jest jedynym właściwym rozwiązaniem problemu migracji. Problemy uchodźców powinno się rozwiązywać w państwach pochodzenia, aby ograniczać migracje, które powodują eskalację konfliktów na kolejne kraje. Zaangażowanie UNHCR ma miejsce wewnątrz państw przyjmujących i jest to jedyna słusza idea, pozwalająca w sposób wysublimowany zadbać o migrantów. A wszystko wskazuje, że liczba uchodźców będzie ulegać zwiększeniu.

W 2016 roku Organizacja Narodów Zjednoczonych rozpoczęła kampanię #WithRefugees, która ma na celu do 2018 roku zebranie 5 milionów podpisów. Działania proklamujące wsparcie dla uchodźców, mają zmobilizować 500 różnych organizacji do współpracy i działania rzecz empatii i solidarności z migrantami. W 2018 roku kampania ta, poprzez rosnącą koalicję zwolenników będzie miała również na celu pokazanie oddolnych wysiłków, które wspierają uchodźców i dostarczają lokalnych przykładów wspólnej odpowiedzialności wzmacniając pozytywną narrację dotyczącą włączania ich w życie społeczeństw (Contribution..., 2017).

Niekontrolowana i rosnąca liczba uchodźców będzie miała wpływ na sytuację w Europie. Migranci będą szukać możliwości przedostania się do Europy, walcząc w ten sposób o przetrwanie. Rządy europejskich państw nie są i nie będą w stanie zatrzymać napierających migrantów, a obecne dofinansowania dla organizacji humanitarnych, aby zatrzymać ich w krajach pochodzenia są zbyt niskie. Problemy związane z niechcianymi migrantami będą więc ewoluowały i eskalowały. Prognozy na 2018 rok pokazują, że uchodźcy będą przemieszczali się w stronę Europy szukając tu schronienia, gdyż obozy UNHCR w Afryce są nieprzerwanie przepelnione od 2014 roku.

Literatura

- Dutka, J., 2016, *Geopolityczna wieża Babel*, Przegląd Geopolityczny, 17, s. 9-25.
- Fernandez, D., Kisingu, J., Wanambwa, D., 2014, *Dadaab and Kakuma refugee camps market assessment*, World Food Programme, Nairobi.
- Fogaš, A., Verba, V., Wilczyński, P. L., 2016, *Aktualne konflikty na Bliskim Wschodzie i ich wpływ na sytuację w Europie*, Przegląd Geopolityczny, 17, s. 41-49.
- Kosowicz, A., 2007, *Working Together - 15 lat UNHCR w Polsce*, Warszawa.
- Ledwith, A., 2014, *Zaatari: The instant city, an affordable housing institute publication*, Boston.
- Noviello, M., 2016, *Napływ ludności do Włoch ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnoletnich*, Przegląd Geopolityczny, 17, s. 85-99.
- Zupančič, J., Wilczyński, P. L., 2017, *Fala imigracji do Europy z perspektywy krajów tranzytowych*, Przegląd Geopolityczny, 19, s. 70-83.
- Contribution to the fifteenth coordination meeting on international migration*, 2017, New York.
- Convention and protocol relating to the status of refugees*, 2011, Geneva.
- Dadaab refugee camp update*, 2017, Geneva.
- Dagabaley Camp profile*, 2015, Nairobi.
- Ethiopia: refugees and asylum-seekers as of 30 september 2017*, 2017, Addis Abeba.
- Global trends forced displacement in 2016*, 2017, Geneva.
- Ifo Camp profile*, 2015, Geneva.
- Kakuma Camp population statistics*, 2017, Geneva.
- Kambioos Camp Profile*, 2015, Nairobi.
- Kenya comprehensive refugee programme - Programming for Solutions*, 2016, Nairobi.
- North-West Tanzania Nyarugusu Camp profile*, 2017, Geneva.
- Projected global resettlement needs 2017*, 2016, Geneva.
- Rwanda population of concern to UNHCR*, 2017, Rwanda.
- South Sudan regional refugee response plan - revised*, 2017, Geneva.
- Statistical summary as of 31.10.2017 - refugees and asylum seekers in Kenya*, 2017, Nairobi.
- Tanzania - refugee population update*, 2017, Geneva.
- UNHCR factsheet –Tanzania*, 2016, Geneva.
- UNHCR global report 2007,2008*, Geneva.
- UNHCR in Guinea-Bissau*, 2017, Geneva.
- UNHCR in 2017 – Mission*, 2017, Geneva.
- Zaatari Refugee Camp*, 2016, Mafrq Governorate, Jordan.

Activities of UNHCR in Africa and Middle East

One of the reasons destabilizing the international economic and social order is uncontrolled migration. Movement of people between countries, which is not regulated legally and organizationally, leads to situations threatening the security of the state and citizens. National and armed conflicts in Africa and the Middle East have led to a record number of people leaving their places of residence. As a result of persecution, conflicts, violence and violations of human rights, as many as 65.6 million people have been forced to resettle. In order to protect the population, UNHCR was established. United Nations High Commissioner for Refugees, which is mandated by the United Nations to direct and coordinate international efforts to protect refugees worldwide and solve their problems. The primary goal of UNHCR is to protect rights and prosperity. It is currently most active in Africa, where the problem of migration has existed since the 1960s, when many countries gained their independence. Territorial disputes and totalitarian forced people to move within the continent. Host countries such as Kenya, Ethiopia and Uganda were not able to provide sufficient conditions for refugees, which is why special camps for arrivals were created in cooperation with UNHCR. Currently, changed into quasi cities that provide refuge to refugees through the support of the United Nations and the governments of the States. The number of places in the camps is not unlimited, which causes an increasing number of migrations from Africa to Europe.

Key words: migration, Africa, UNHCR, camp, conflict.